

تاریخ

کانال تخصصی "تاریخ من"

به نام خدا

درس هشتم

دیر تاریخ شهرستان نکا. استان مازندران

کاری از: هادی عابد طوسی

اهداف آموزشی

✓ سقوط کابینه ی سیاه

✓ به وجود آمدن دولت های ناپایدار

✓ رسیدن رضا خان به نخست وزیری

✓ قدرت طلبی رضاخان در غالب جمهوری خواهی

✓ و سقوط قاجار و بر آمدن پهلوی

سخن آغازین

سعدی:

گرت جاه باید مکن چون خسان
به چشم حقارت نظر در کسان

● سقوط کابینه ی سیاه

● مدت نخست وزیری **سید ضیاء الدین طباطبایی** سه ماه بود و سرانجام با حمایت انگلیسی ها به فلسطین رفت. انگلستان راغب بود که رضا خان به سمت نخست وزیری انتخاب شود که احمد شاه مخالفت کرد و بعد از او **قوام** مأمور تشکیل کابینه شد.

سید ضیاء الدین طباطبائی

قوام السلطنه

عابد طوسی. مازندران
www.azad.org

دولت های ناپایدار

- بعد از کودتای ۱۲۹۹ش رضا خان بر مسند **وزارت جنگ** تکیه کرد و دولت های سید ضیاء، قوام، مشیر الدوله و مستوفی الممالک او را در وزارت جنگ باقی گذاشتند. او در این مدت **ضمن تسلطش بر ارتش، ژاندرمery را از وزارت داخله به وزارت جنگ انتقال داد که موجب افزایش نفوذ او گردید.**
- اقدامات خودسرانه و خشنوت آمیز رضا خان منجر به طرح استیضاح او در مجلس شد که رهبری این استیضاح را **آیت الله سید حسن مدرس** بر عهده داشت اما رضا خان با طرح شایعه ی استعفای خود و صحنه سازی، طرفدارانش را علیه مجلس تحریک کرد و مخالفان را مورد ضرب و شتم قرار داد. طرفداران و حامیان رضا خان به شکل سازمان یافته رضا خان را در دست یابی به اهدافش کمک می کردند.

رضا خان

از راست: سردار ظفر، مجدالدوله، امیر اقتدار، احمد شاه، سردار سپه، حکیم الدوله، ساعدالدوله، امیر جنگ، سرهنگ انخس

• افرادی چون تیمورتاش، داور، تقی زاده، تدین از نمایندگان تجدد طلب مجلس و سلیمان میرزا از اولین بنیان گذاران جریان کمونیستی، فراماسون های شناخته شده ای نظیر محمد علی فروغی از رضا خان حمایت می کردند در چنین شرایطی آیت الله مدرس با همراهی عده ای از نمایندگان مجلس سعی در نجات کشور از سلطه ی انگلیسی ها داشت.

نخست وزیر رضا خان

تبلیغات گسترده‌ی رضا خان، دسیسه چینی و ناامنی در کشور باعث قدرت گیری بیش از حد رضا خان گردید و موجب شد که مجلس و احمد شاه به نخست وزیر رضا خان تن دهند. در سوم آبان ۱۳۰۲ احمد شاه حکم نخست وزیر رضا خان را امضاء کرد و بلافاصله به اروپا رفت و کشور را به دست رضا خان سپرد.

انگلیسی ها و عوامل وابسته وانمود می کردند که اوضاع کشور بحرانی و آشفته است و به احمد شاه توصیه می کردند برای مدتی کشور را ترک کند و از سوی خروج شاه را نشانه ی بی کفایتی و بی علاقه‌گی وی به کشور اعلام می کردند.

قدرت طلبی به اسم جمهوری خواهی

انگلیسی ها برای رسیدن به اهداف مورد نظر خود در ایران احتیاج به یک حکومت مستبد داشتند که لازمه ی آن تغییر نظام حکومتی در ایران بود .

هم زمان با نخست وزیری رضا خان در ایران **مصطفی کمال پاشا (آتاتورک)** با حمایت انگلستان در کشور عثمانی (ترکیه) به قدرت رسید او نظام امپراتوری را لغو و نظام جمهوری تأسیس کرد این واقعه بهانه ی مناسبی برای جایگزینی حکومت رضا خان به جای سلطنت قاجار بود .

رضا خان با اعمال نفوذ و تقلب در انتخابات مجلس پنجم و در پناه جریان های سیاسی و حزب های طرفدار خود توانست اکثریتی از نمایندگان موافق و طرفدار خود را روانه ی مجلس کند ولی تعدادی از نمایندگان هم چون مدرس و مصدق که مورد توجه مردم بودند به مجلس راه یافتند.

پس از تشکیل مجلس در بهمن ۱۳۰۲ از طرف حزب تجدد به رهبری داور و تیمور تاش و تدین و حزب سوسیالیست به رهبری سلیمان میرزا اسکندری کوشش هایی برای برقراری نظام جمهوری صورت گرفت.

سرانجام مخالفت های اقلیت مجلس، مدرس، مردم و علما با جمهوری خواهی رضاخانی آن را با شکست روبرو کرد.

● بر کناری سلسله قاجار و تغییر سلطنت

● پس از شکست رضا خان در مسئله جمهوری خواهی رضا خان به فکر تغییر سلطنت در ایران افتاد که سرانجام پس از زمینه سازی و تبلیغات گسترده **مجلس شورای ملی در نهم آبان ۱۳۰۴** ماده واحده ای مبنی بر خلع قاجار و واگذاری نیابت سلطنت به رضا خان تصویب کرد ؛ تنها کسی که رای نداد مدرس بود. در **۲۴ آذر ۱۳۰۴** **مجلس مؤسسان** ، سلطنت دائمی را به رضا خان و اعقاب ذکور او واگذار کرد و **در چهارم اردیبهشت ۱۳۰۵** رضا خان رسماً پادشاه ایران شد .

● **محمد علی فروغی (ذکاء الملک)** به عنوان اولین نخست وزیر رضا شاه منصوب شد که نخستین اقدام او بر پایی جشن تاج گذاری برای نشستن رضا خان بر تخت قدرت بود.

شرایط داخلی ایران زمینه ساز پادشاهی رضا خان

سیاسی

- حمایت انگلیسی ها و جریان ها و احزاب سیاسی از رضا خان

اجتماعی

- سرپیچی حکام محلی از فرمان حکومت مرکزی ، آشوب و از میان رفتن امنیت

اقتصادی

- فقر مردم ، قحطی و گرسنگی به خاطر جنگ جهانی اول

فقر مردم

Antoin Sevruguin National Museum of Ethnology, Leiden, The Netherlands

SallDooN.Info

عابد طوسی مازندرانی

- یکی از اقدامات رضا خان **سرکوب شیخ خزعل** بود. او منطقه خوزستان را زیر سیطره خود در آورده بود و انگلستان نیز از وی حمایت می کرد که با قدرت گیری رضا خان انگلیسی ها او را به نفع رضا خان قربانی کردند. کشته شدن او توسط رضا خان تصویر قهرمانانه و ضد انگلیسی از رضاخان در افکار عمومی ایجاد کرد.

رضا شاه

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
www.nlihs.org

رضا شاه و محمد رضا

رضا شاه

عابد طوسی مازندرانی

تاج الملوك (همسر دوم) و فرزندان

از راست اشرف ، علیرضا ، تاج الملوك ، محمدرضا و شمس پهلوی

جریان ها و احزاب سیاسی اجتماعی و فرهنگی

- جریان های سیاسی نیز همانند جریان های دیگر در قدرت گیری رضا خان نقش داشتند آن گروه از رهبران و جریان های سیاسی که غرب گرا بودند با شعار تجدد و ترقی در مجلس چهارم و پنجم قدرت را در دست گرفتند.

- گروهی دیگر **توسل به زور و اجبار را برای تحول اجتماعی ضروری می دانستند و در نشریات خود درباره ی استقرار نظام استبدادی نظریه پردازی می کردند و آشکارا ندای دیکتاتوری مصلح سر می دادند.**

خسته نباشید